

Универзитет у Крагујевцу

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Број: 132/3

10.02.2017. године

Декан Правног факултета у Крагујевцу, на основу чл. 56. ст. 5 и 87. Статута Правног факултета у Крагујевцу, донео је 10.02.2017. године,

РЕШЕЊЕ

Ставља се на увид јавности урађена Докторска дисертација и Извештај Комисије о оцени докторске дисертације кандидаткиње Александре Павићевић, судента докторских студија, под насловом:

"Право ретенције"

објављивањем на Сајту и Библиотеци Правног факултета у Крагујевцу а Извештај Комисије и на Сајту Универзитета у Крагујевцу, у трајању од 30 дана.

Образложење

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Александре Павићевић, образована Одлуком Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, Број: IV-02-1184/15 од 14.12.2016. године, доставила је Факултету Извештај о оцени урађене Дисертације (Број: 132 од 18.01.2017. године). Уз Извештај, Комисија је доставила и примерак урађене докторске дисертације.

Сагласно чл. 30. став 8. Закона о високом образовању ("СГ РС" бр. 76/05... 87/16) чл. 48. став 6. Статута Универзитета у Крагујевцу и чл. 56. Статута Факултета, Декан Факултета ставља на увид јавности докторску дисертацију и Извештај комисије о оцени докторске дисертације.

Имајући у виду наведено донео сам решење како гласи у диспозитиву.

Доставити:

- Сајт и Библиотека,
- Универзитет у Крагујевцу,
- Архива.

ДЕКАН

Проф. др Станко Бејатовић

**ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

Предмет: Извештај о оцени урађене докторске дисертације „Право ретенције“ кандидаткиње Александре Павићевић

Одлуком Већа за друштвено – хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу бр. IV-02-1184/15 од 14. 12. 2016. формирана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације „Право ретенције“ кандидаткиње Александре Павићевић, у саставу: др Мирослав Лазић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, др Ненад Ђурђевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу и др Драгица Живојиновић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу – сви са уже грађанскоправне научне области.

На основу прегледа и анализе урађене докторске дисертације, Комисија подноси следећи

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ			
ПРИМЉЕНО: 18. 01. 2017			
Орг. јед.	Број	Пенелг	Вредности
28	132		

ИЗВЕШТАЈ

I ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

1. Основни биографски подаци

Александра Павићевић рођена је 12. 06. 1984. године у Крагујевцу, где је завршила основну школу и Прву гимназију са одличним успехом и носилац је дипломе «Вук Караџић». Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу 2010. са просечном оценом 9,90. Школске 2006./2007. награђена је стипендијом EFG банке као један од најбољих студената. Школске 2012./2013. уписала је докторске студије грађанскоправног смера на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, положила све предвиђене испите са просечном оценом 10,00 и извршила остале обавезе из студијског програма.

Од 1. 10. 2012. запослена је као сарадник у настави, а од 30. 06. 2014. као асистент на ужој грађанскоправној научној области Правног факултета Универзитета у Крагујевцу. Распоређена је да обавља одговарајуће послове на предмету Увод у грађанско право и стварно право на другој години основних академских студија.

Одлично познаје енглески језик (читање, писање и говор - положен средњи 2 ниво у ABC школи страних језика у Крагујевцу); а користи и немачки језик (ниво А1 - основно познавање). Завршила је основни ниво СМТ школе рачунара и користи *Microsoft Office* пакет (*Word, Excel, Power Point u Internet Explorer*). Завршила је и курс „*Paragraflex*“ за коришћење електронске правне базе.

2. Научноистраживачки рад кандидаткиње

Кандидаткиња је написала и објавила следеће радове:

1. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Pojam retencije u domaćem i uporednom pravu. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2015, knj. 576, br. 10, str. 505-521. [COBISS.SR-ID [516967356](#)]

2. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Osvrt na sličnosti i razlike između zemljišnog duga i prava retencije. *Pravo*, ISSN 0352-3713, 2015, god. 32, br. 7/9, str. 25-36. [COBISS.SR-ID 513172912]

3. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Nalaz tuđe izgubljene stvari u uporednom pravu i budućem srpskom pravu. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2016, knj. 584, br. 10, str. 547-564. [COBISS.SR-ID 513268144]

4. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra G. Pravne posledice nalaza skrivenog blaga u srpskom pravu. *Nova pravna revija*, ISSN 2233-0151, 2015, god. 5, br. 1-2, str. 86-93. [COBISS.SR-ID 513199792]

5. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Pojam izgubljene stvari. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2014, knj. 569, br. 5-6, str. 103-116. [COBISS.SR-ID 513090736]

6. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra G. Vrste zemljišnog duga kao realnog sredstva obezbeđenja. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2014, knj. 572, br. 10, str. 435-452. [COBISS.SR-ID 513060784]

7. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Tumačenje zaveštanja. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2013, knj. 564, br. 10, str. 579-592. [COBISS.SR-ID 516303036]

8. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Sadržina i svrsishodnost realnog duga. *Pravni zapisi*, ISSN 2217-2815, 2015, god. 6, br. 1, str. 201-213. http://www.pravnifakultet.rs/images/2015/dokumenta/pravni_zapisi/1-2015/Pravni_zapisi_2015-01_07_Pavicevic.pdf. doi: 10.5937/pravzap0-7926. [COBISS.SR-ID 513137072]

9. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra G. Правне последице налаза изгубљене ствари у српском праву де леге лата и де леге ференда. *Гласник права*, ISSN 1821-4630, 2014, год. V, бр. 1, стр. 35-51. http://www.jura.kg.ac.rs/index.php/sr/gp_aktuelni.htm. [COBISS.SR-ID 513056432]

10. ПАВИЋЕВИЋ, Александра. Начела земљишног дуга као реалног средства обезбеђења. *Зборник радова*, ISSN 0550-2179, 2014, год. XLVIII, бр. 2, стр. 459-475. [COBISS.SR-ID 513082032].

11. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Институт промењених околности у уговорном праву. У: ĐORĐEVIĆ, Slavko (ur.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније. Књ. 3*. Крагујевац: Правни факултет Универзитета, Институт за правне и друштвене науке, 2015, стр. [298]-312. [COBISS.SR-ID 513177264]

12. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Појам скривеног блага = Legal concept of hidden treasures. У: ĐORĐEVIĆ, Slavko (ur.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније. Књ. 2*. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2014, стр. [323]-338. [COBISS.SR-ID 513068720]

13. ПАВИЋЕВИЋ, Александра. Појам земљишног дуга. У: ĐORĐEVIĆ, Slavko (ur.). *Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније. Књ. 4*. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2016, стр. 253-266. [COBISS.SR-ID 513257136]

14. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra, RANDELOVIĆ, Višnja. When does self - protection end and autocracy begin?. У: MOJANOSKI, Cane T. (ur.). *Researching security: approaches, concepts and polices. Vol. 5*. Скопје: Faculty of Security, 2015, str. 349-361. <http://www.fb.uklo.edu.mk/fs:jsessionid=d97acc0a5013236bb66a55204f96?file=collection/Ohrid%202015%20kniga%20Tom%20V.pdf>. [COBISS.SR-ID 513278384]

**II ОЦЕНА РАДА У СКЛАДУ СА КРИТЕРИЈУМИМА ПРАВИЛНИКА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ПРИЈАВИ, ИЗРАДИ И ОДБРАНИ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ (прилог бр. 2, т. 2)**

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Докторска дисертација обрађује један контраверзан институт из области грађанског права, који од свог настанка до данас побуђује интересовање правне теорије свих држава. Реч је о институту који значи не само велико задирање у право својине једног лица које није платило дуг - мимо његове воље, а вољом законодавца и његовог повериоца; већ и велико одступање од бројних постулата грађанског права - попут начела аутономије воље и судске заштите права. Многобројна питања у вези ретенције су различито регулисана у разним државама, спорна у теорији, а самим тим и важна за анализу: почев од разлога њеног постојања и начина регулисања; преко питања да ли је ретенција уопште право, а ако јесте са каквом природом; до тога у ком моменту настаје и како престаје, под којим је условима треба признати, са каквом садржином и дејством. На већину ових питања правна теорија различитих држава не даје јединствен одговор, а многа од њих у домаћем праву уопште нису разматрана.

Интересовање домаће науке као да је било у обрнутој пропорцији са великим бројем неразјашњених питања у вези овог института, тако да је од Српског грађанског законика, којим је 1844. ретенција код нас уведена па до данашњег дана, она била предмет обимнијег научног истраживања у само једном раду - докторској дисертацији од пре пола века (дисертација „Право задржања (*ius retentionis*)“ Радмила Лоренца из 1965.). Основу тог рада, међутим, чини наша предратна регулатива која одавно није актуелна, јер је право ретенције изнова уређено новим прописима пре око 40 година и за све то време било је разматрано, поред уџбеничке литературе, у свега неколико научних и стручних радова.

У докторској дисертацији кандидаткиње Александре Павићевић научном методологијом разматрано је свако од горе наведених питања и понуђен одговор на свако од њих. Аргументовано је образложена сврсисходност постојања ретенције кроз три аспекта (материјалноправни, процесни и општедруштвени), приказана је еволуција ретенције од римског права до данас и израђена озбиљна упоредноправна студија о свим сегментима овог института. Посебну вредност дисертације свакако чини доктринарно тумачење домаћег позитивног права, предлози за попуњавање његових правних празнина и исцрпна анализа бројних спорних питања која се у судској пракси неуједначено решавају; али и бројни предлози за домаће право *de lege ferenda*. Све наведено значај докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области - које карактерише мало интересовање науке и струке за ово питање - чини неспорним.

Поред горе поменутих разлога, разматрање ретенције је значајно и са тачке гледишта друштвено-економских околности које одликују савремени свет. Реч је о експанзији тржишта капитала и све већој потреби за кредитом свуда у Европи, а последњих пар деценија и у домаћој држави, што подразумева и актуелизацију средстава реалног обезбеђења потраживања. Међу њима ретенција заузима посебно место, као особено право стварног обезбеђења, али и законом дозвољени вид самозаштите повериоца, које се релативно једноставно остварује. Ретенција враћа нарушену равнотежу у један правни однос легитимизовањем тзв. „примитивне правде“ под експлицитно предвиђеним условима, на основу закона, мимо воље противника ретенције. Њоме се легализује захват у туђу имовинску сферу и санира повреда *bona fides praestare*, чиме се штити не само појединачни интерес лица у облигационом односу, већ и општи, оличен начелима правичности и савесности и

поштења. Дешавања у реалном свету мора да испрати и наука, па питање оптималних услова за признавање ретенције захтева озбиљну анализу, а докторску дисертацију са оваквом темом чини посебно значајном.

Важност теме дисертације је повезана и са обавезом коју је Република Србија преузела потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом, а која се састоји у хармонизацији националног права са комунитарним. Део тог права чини и Draft Common Frame of Reference (DCFR - тзв. soft law ЕУ), који уређује и ретенцију, па су у дисертацији први пут код нас разматрана и коментарисана и решења овог документа, уз оцену степена усклађености наших садашњих и будућих решења о ретенцији са њима.

Свеобухватна критичка анализа ретенције посебно је значајна у овом моменту, када је у Србији у току и јавна расправа о преднацрту будућег Грађанског законика, којим је регулисано и право ретенције. У докторској дисертацији детаљно су разматрана решења која су предложена у Преднацрту, уз њихову вредносну оцену и са одговарајућим образложењем указано је на њихове добре и лоше стране. Дисертација обилује и предлозима за измену и допуну решења Преднацрта, који су продукт детаљних анализа упоредног права, као и домаће правне традиције и потреба праксе. Објашњено је зашто би нова решења била сврсисходна новина у нашем праву *de lege ferenda* и како би могла да „заживе“ у домаћим условима.

Генерални допринос дисертације грађанскоправној научној области је првенствено у томе што је њоме попуњена празнина у нашој науци када је реч о обради ове теме и то једном квалитетном и свеобухватном студијом ретенције. Поред бројних појединачних научних резултата до којих је кандидаткиња дошла, а који ће касније бити изложени, основни научни допринос дисертације се нарочито огледа у следећем:

- На основу анализе начина на који се ретенција развијала и мењала од свог настанка до данас у домаћем и упоредном праву, кандидаткиња утврђује смер у коме треба да иде њена регулатива *de lege ferenda*, а то је њено афирмисање, шире признавање и лакше заснивања кроз: проширење круга могућих ретенената и могућих објеката ретенције; сужавање броја и врсте услова за настанак; и ширење њене садржине и дејства. Ради се о веома важном, научно заснованом закључку, који „покрива“ сва питања у вези ретенције и представља једноставан путоказ домаћем законодавцу за решавање свих евентуалних дилема при њеном будућем регулисању.

- Размотрени су начини за хармонизацију домаћег права са правом ЕУ по питању ретенције.

- Понуђена је образложена листа од три услова за заснивање ретенције у будућем српском праву, укључујући и сва својства која треба и која не треба да их карактеришу.

- У складу са претходним је и предлог кандидаткиње, изведен на основу свеобухватних упоредноправних анализа, за увођење нових врста ретенције у домаће право; и за јединствено регулисање ретенције, без разликовања трговачке и грађанске ретенције.

- Размотрене су све теорије о правној природи ретенције у домаћем и упоредном праву и изнети сопствени аргументи у прилог става о ретенцији као особеном (непотпуном) стварном праву обезбеђења, које је истовремено и облик дозвољене самозаштите повериоца доспелог, ненамиреног потраживања.

На основу свега изнетог, Комисија сматра да су значај и допринос докторске дисертације кандидаткиње Александре Павићевић са становишта актуелног стања у грађанскоправној научној области неоспорни.

2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у научној области

Комисија сматра да је докторска дисертација кандидаткиње Александре Павићевић резултат њеног оригиналног научног рада у грађанскоправној научној области. Ставови, предлози и закључци који су изнети у раду су образложени и логично произилазе из анализа које им претходе, тако да је могуће испратити мисаони пут којим је кандидаткиња до њих дошла – што отклања било какву сумњу у самосталност и оригиналност њеног рада. То важи не само за ауторкине закључке који су нови и различити од досадашњих, већ и за оне који се подудару са постојећим, јер она самостално доказује сваки став који у раду заступа. Коришћена литература је коректно цитирана, а мишљења и ставови других аутора јасно су одвојени од сопствених. Истраживачки узорак (позитивноправна решења 11 европских држава, ЕУ и англоамеричка решења) је одабран самостално и у одређеној мери је специфичан у односу на радове других аутора, што важи и за избор тема и питања на којима је фокус дисертације, као и за избор литературе. Циљеви, предлози и закључци докторског рада кандидаткиње су у потпуности оригинални и разликују се од других радова на ову тему.

3. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидат Александра Павићевић је у свом досадашњем научно-истраживачком раду написала и објавила више научних и стручних радова из уже грађанскоправне научне области. Нарочиту пажњу завређују следећи радови, који су у вези са темом докторске дисертације:

1. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Pojam retencije u domaćem i uporednom pravu. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2015, knj. 576, br. 10, str. 505-521. [COBISS.SR-ID 516967356]

Предмет рада је компаративна анализа појма ретенције у 11 законских текстова у упоредном праву; као и у домаћој и страниј доктрини. Важност овог питања је у чињеници да је регулатива ретенције садржана и у преднацрту Грађанског законика Србије, који оличава српско будуће право, али без целовите дефиниције овог института. С обзиром да је реч о специфичном субјективном грађанском праву, чији су бројни сегменти доктринарно спорни, аутор исцрпном анализом постојећих дефиниција настоји да одреди елементе појма ретенције, следећи правила логичког дефинисања појмова путем одређивања вишег родног појма и врсне разлике.

2. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Osvrt na sličnosti i razlike između zemljišnog duga i prava retencije. *Pravo*, ISSN 0352-3713, 2015, god. 32, br. 7/9, str. 25-36. [COBISS.SR-ID 513172912].

Предмет рада је утврђивање сличности и разлика између два права реалног обезбеђења потраживања и то: права ретенције, регулисаног у позитивном праву Србије и права земљишног (реалног) дуга, чије је увођење планирано нацртом Законика о својини и другим стварним правима Србије из 2006. и у верзији из 2011. године (а који представља један од два предлога српског будућег права). Аутор закључује да сличности између ова два института постоје првенствено у функцији коју врше - као права стварног обезбеђења потраживања, док се у осталим својствима разликују, а нарочито у структури, начелима и правном дејству.

3. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra. Nalaz tuđe izgubljene stvari u uporednom pravu i budućem srpskom pravu. *Pravni život*, ISSN 0350-0500, 2016, knj. 584, br. 10, str. 547-564. [COBISS.SR-ID 513268144]

У раду аутор анализира правне последице налаза изгубљене туђе ствари у 10 европских регулатива, упоређујући начин регулисања: налазачке награде и накнаде трошкова налаза, као облигационих права савесног налазача; као и стварноправне последице налаза, а пре свега, могућност стицања својине на нађеним стварима. Аутор у раду оцењује адекватност и усклађеност предлога регулативе налаза изгубљене ствари у Преднацрту Грађанског законика Србије, са претходно утврђеним европским доминантним моделом. Када су у питању правне последице налаза у хипотези појављивања „изгубиоца“, аутор се залаже за увођење посебног модалитета ретенције налазача - у улози повериоца накнаде трошкова које је имао око налаза ствари и налазачке награде, а по узору на немачко решење.

4. PAVIĆEVIĆ, Aleksandra, RANĐELOVIĆ, Višnja. When does self - protection end and autocracy begin?. У: MOJANOSKI, Cane T. (ur.). *Researching security: approaches, concepts and polices. Vol. 5*. Скопје: Faculty of Security, 2015, str. 349-361. <http://www.fb.uklo.edu.mk/fs:jsessionid=d97aec0a5013236bb66a55204f96?file=collection/Ohrid%202015%20kniga%20Tom%20V.pdf>. [COBISS.SR-ID 513278384]

У раду се разматра однос између самозаштите, као института грађанског права (а нарочито ретенције, као једног њеног облика) и кривичног дела самовлашћа у домаћој регулативи, али и у решењима појединих држава, бивших чланица СФРЈ. Аутори упоређују грађанскоправни и кривичноправни аспект вансудског остварења права у циљу прецизирања границе између његовог дозвољеног и недозвољеног вршења. Ово разграничење је нарочито значајно за адекватну регулативу самозаштите и све њене облике у српском праву *de lege ferenda*, а нарочито због трајуге хармонизације домаћег грађанског права на регионалном и субрегионалном нивоу.

4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Александре Павићевић у потпуности испуњава захтеве у погледу обима и квалитета у односу на пријављену тему. Структура, садржина, обим и литература која је коришћена у дисертацији у складу су са наводима из пријаве теме. Обим рада је нешто већи од просечног, што одговара сложености и ширини обрађене теме. Кандидаткиња је исцрпно обрадила све релевантне аспекте и питања у вези права ретенције, што потврђује и структура њеног рада. Сваки сегмент права ретенције обрађен је у потпуности, систематично, детаљно и јасно. У раду су дати одговори на сва питања и хипотезе постављене у пријави теме. Дисертација представља квалитетну упоредноправну студију о ретенцији, израђену применом у пријави теме предвиђене научне методологије. Заснива се на обимној и квалитетној литератури, која у потпуности одговара теми дисертације.

5. Приказ структуре и садржине израђене докторске дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Александре Павићевић обухвата 537 страна (формат А4, Times New Roman, фонт 12, проред 1,5), од чега је 513 страна текста, 3 стране правних извора, 14 страна коришћене литературе са укупно 411

библиографских јединица, на 1 страни је попис скраћеница коришћених у раду, а на 7 страна је приказан садржај рада.

Структуру рада чине следеће целине:

УВОД	4
------------	---

ГЛАВА I

НАСТАНАК И РАЗВОЈ РЕТЕНЦИЈЕ У ПРАВНИМ СИСТЕМИМА

РАЗЛИЧИТИХ ДРЖАВА	7
-------------------------	---

ОДЕЉАК 1

НАСТАНАК И РАЗВОЈ РЕТЕНЦИЈЕ У РИМСКОМ ПРАВУ	8
---	---

I Појам и значење <i>ius retentionis</i> у римском праву	8
--	---

II Појава ретенције у римском праву	9
---	---

1. Ситуације које се у доктрини сматрају „изворним“ за настанак ретенције	10
---	----

III Услови за настанак ретенције у римском праву	12
--	----

1. Потраживање које се обезбеђује ретенцијом	13
--	----

2. Предмет ретенције	15
----------------------------	----

3. Државина ствари	16
--------------------------	----

4. Конекситет између предмета ретенције и обезбеђеног потраживања	17
---	----

IV Правно дејство ретенције у римском праву	19
---	----

V Правна природа ретенције у римском праву	21
--	----

1. Схватање о ретенцији као средству за заштиту права	21
---	----

2. Схватања о ретенцији као о овлашћењу или као праву	22
---	----

3. Схватање о ретенцији као субјективном грађанском праву	23
---	----

3.1. Схватање ретенције као облигационог права	24
--	----

3.2. Схватање ретенције као стварног права	25
--	----

4. Схватања о ретенцији као акцесорном или самосталном праву	26
--	----

5. Оцена изложених схватања правне природе ретенције римског права	27
--	----

VI Престанак ретенције у римском праву	27
--	----

VII Закључна разматрања о ретенцији у римском праву	29
---	----

ОДЕЉАК 2

НАСТАНАК И РАЗВОЈ РЕТЕНЦИЈЕ У ПРАВНИМА СТРАНИХ ДРЖАВА	30
---	----

I Ретенција англоамеричког права	30
--	----

II Ретенција европскоконтиненталног права	32
---	----

1. Модели регулисања ретенције	33
--------------------------------------	----

2. Особености појединих модела регулативе ретенције кроз историју	35
---	----

2.1. Концепт изричите забране ретенције	35
---	----

2.2. Концепт дозвољеног заснивања ретенције	37
---	----

2.2.1. Модел регулисања ретенције у виду опште норме	37
--	----

2.2.2. Казуистички модел регулисања ретенције	40
---	----

А. Фаза обичајног регулисања ретенције у феудално доба	41
--	----

Б. Фаза доношења уредби о ретенцији	42
---	----

В. Регулатива ретенције у „прелазној фази“ до ступања на снагу	
--	--

Француског Грађанског законика	44
--------------------------------------	----

Г. Регулатива ретенције од доношења Француског грађанског законика до	
---	--

реформе 2006	44
--------------------	----

ОДЕЉАК 3	
НАСТАНАК И РАЗВОЈ РЕТЕНЦИЈЕ У НЕКАДАШЊЕМ ДОМАЋЕМ ПРАВУ	47
I Регулатива ретенције у Српском грађанском законнику у време Кнежевине Србије	47
II Регулатива ретенције до другог светског рата	52
III Регулатива ретенције након другог светског рата	53
1. Примена правних правила из предратних прописа	53
1.1. Правно правило о забрани ретенције у Аустријском грађанском законнику пре новела	54
1.2. Опште правно правило о ретенцији у Аустријском грађанском законнику након новела	56
2. Стање регулативе ретенције у домаћем праву до доношења Закона о облигационим односима	60
IV Закључна разматрања о еволуцији ретенције у домаћем праву	62

ГЛАВА II

ПОЈАМ РЕТЕНЦИЈЕ	64
I Назив	65
1. Назив „право ретенције“	65
2. Називи „право задржања“ и „право задржавања“	66
3. Предлог назива за ретенцију <i>de lege ferenda</i>	68
4. Назив лица (субјеката) у односу насталом вршењем ретенције	69
II Дефиниција ретенције	71
1. Уводно разматрање	71
2. Појам ретенције у ДЦФР-у	73
3. Доктринарне дефиниције ретенције	76
3.1. Подела дефиниција ретенције у доктрини према различитим критеријумима	78
3.1.1. Подела дефиниција ретенције према квалификацији њене правне природе	78
3.1.2. Подела дефиниција ретенције према садржинској обухватности	79
3.1.3. Подела дефиниција ретенције према ширини одређивања предмета задржавања	80
3.1.4. Подела дефиниција ретенције према одређењу временског трајања права	81
3.1.5. Подела дефиниција ретенције с обзиром на одређеност њене функције	82
3.2. Доминантни начин дефинисања ретенције у доктрини	83
4. Предлог дефиниције ретенције	84

ГЛАВА III

ВРСТЕ РЕТЕНЦИЈЕ	86
I Критеријуми за поделу ретенције на врсте	86
1. Законска и уговорна ретенција	87
1.1. Уговорна ретенција	89
1.2. Законска ретенција	93
2. Општа и посебна ретенција	94
2.1. Посебни облици ретенције у домаћем и упоредном праву <i>de lege lata</i>	96
2.1.1. Ретенција савесног држаоца туђе ствари који је изгубио ревиндикациони спор	96
2.1.2. Ретенција угоститеља	101
2.1.3. Ретенција код неправне оставе	105

2.1.4. Посебни облици ретенције без могућности намирења	106
А. Ретенција неуновчивих ствари	106
Б. Ретенција непокретности.....	107
2.2. Предлог посебних модалитета ретенције за српско право <i>de lege ferenda</i>	108
2.2.1. Ретенција савесног налазача туђе изгубљене ствари	109
2.2.2. Ретенција пословође без налога	112
2.2.3. Ретенција ухваћене животиње.....	113
2.2.4. Ретенција закуподавца пословног простора	114
2.2.5. Закључна разматрања о посебним случајевима ретенције предложеним за будуће домаће право	115
3. Грађанска и трговачка ретенција	117
3.1. Настанак и развој трговачке ретенције	117
3.2. Опште карактеристике трговачке ретенције	118
3.3. Концепт трговачке ретенције у позитивном упоредном праву	121
3.4. Разлике између трговачке и грађанске ретенције	122
3.5. Закључно разматрање о односу грађанске и трговачке ретенције	125
4. Редовна и нужна ретенција	126
4.1. Концепт нужне ретенције	126
4.2. Да ли је савесност повериоца додатни услов за настанак нужне ретенције	128
5. Обична и квалификована ретенција.....	130
6. Ретенција у ширем и у ужем смислу.....	132
7. Судска и вансудска ретенција.....	135
8. Материјална и формална ретенција	136
9. Стварноправна и облигациона ретенција	137
10. Класична ретенција и <i>pignus gordianum</i>	139
11. Материјализована и „дематеријализована“ ретенција	141
А. Дематеријализација објекта ретенције	142
Б. Дематеријализација поседа објекта ретенције.....	144

ГЛАВА IV

УСЛОВИ ЗАСНИВАЊА ГРАЂАНСКОПРАВНЕ РЕТЕНЦИЈЕ

ОДЕЉАК 1

УОПШТЕ О УСЛОВИМА.....

I Различита схватања о условима за заснивање ретенције у домаћој и иностраној

доктрини.....

1. Подела на услове формалне и материјалне природе.....

2. Поделе према броју услова потребних за настанак ретенције.....

II Листа могућих услова за заснивање ретенције

1. Воља повериоца као субјективни услов настанка ретенције

2. Позитивни (објективни) услови потребни за настанак ретенције

ОДЕЉАК 2

ПОТРАЖИВАЊЕ КАО УСЛОВ

I Квалитети потраживања нормирани законима различитих држава

1. Постојање потраживања.....

2. Пуноважност потраживања.....

3. Доследност потраживања.....

4. Одређеност потраживања.....

II Квалитети потраживања који нису садржани у законима разних држава

1. Квалитети који су неспорни у доктрини

1.1. Утуживост	168
2. Квалитети потраживања који су спорни у доктрини	173
2.1. Извесност (сигурност) потраживања.....	173
2.2. Новчани карактер потраживања.....	173
2.3. Ликвидност потраживања.....	179
2.4. Краткотрајност потраживања	182
ОДЕЉАК 3	
ОБЈЕКАТ РЕТЕНЦИЈЕ КАО УСЛОВ	183
I Ствар као објекат ретенције	184
1. Врсте ствари које су могући објекат ретенције.....	185
1.1. Покретне ствари као објекат ретенције.....	186
1.1.1. Покретне ствари које не могу бити објекат ретенције	187
1.1.2. Покретне ствари које могу бити објекат ретенције уз додатне услове	192
А. Генеричке ствари као објекат ретенције	193
Б. Хартије од вредности као објекат ретенције	195
В. Потрошне и заменљиве ствари као објекат ретенције.....	198
Г. Плодови као објекат ретенције	199
1.1.3. Покретне ствари које увек могу бити објекат ретенције	206
А. Ствар као објекат обичне ретенције у упоредном праву (некомерцијални концепт објекта ретенције)	206
Б. Ствар као објекат квалификоване ретенције у упоредном праву (комерцијални концепт објекта ретенције).....	210
1.2. Непокретне ствари као објекат ретенције	218
1.2.1. Концепт забране ретенције непокретности	219
1.2.2. Концепт дозвољене ретенције непокретности	220
А. Садржински неограничена ретенција непокретности	220
Б. Садржински ограничена ретенција непокретности.....	221
1.2.3. Ситуација са ретенцијом непокретности у домаћем праву.....	221
А. Схватање о забрањености ретенције непокретности у домаћем праву	222
Б. Схватање о допуштености ретенције непокретности у домаћем праву са садржином као и на покретним стварима	223
В. Схватање о допуштености садржински сужене ретенције непокретности у домаћем праву	225
1.2.4. Ретенција непокретности у домаћем праву <i>de lege ferenda</i>	231
2. Својина на регинираној ствари	235
2.1. Ретенција дужникове ствари.....	236
2.1.1. Ретенција ствари у сусвојини	237
2.1.2. Ретенција ствари у заједничкој својини.....	239
А. Наследничка ретенција	240
2.2. Ретенција ствари у својини трећег лица.....	243
2.2.1. Регулативе које допуштају ретенцију ствари у својини трећих лица.....	243
2.2.2. Регулативе које не уређују ретенцију ствари у својини трећих лица	245
2.2.3. Стицање ретенције на стварима трећих лица <i>de lege ferenda</i>	250
2.3. Ретенција своје ствари	253
II Ретенција чинидбе	256
1. Врсте чинидбе које могу бити објекат ретенције	259
2. Ретенција чинидбе у домаћем праву <i>de lege ferenda</i>	263

ОДЕЉАК 4	
ПОСЕД СТВАРИ КАО УСЛОВ.....	266
I Титулар ретенције код субјективне концепције државине.....	267
II Титулар ретенције у објективној концепцији државине.....	269
III Квалитети државине ретинента.....	270
1. Квалитет савесности државине.....	271
1.1. Врсте ретенције код којих је савесност државине услов <i>sine qua non</i>	271
1.2. Ретенција држаоца који је изгубио ревиндикациони спор у домаћем праву.....	274
1.3. Да ли савесност државине треба да буде додатни услов опште ретенције?.....	276
2. Остали потребни квалитети државине ретинента.....	278
2.1. Законитост стицања државине ретинента.....	278
2.1.1. Забрана ретенције ствари датих у нарочите сврхе.....	282
А. Остава.....	283
Б. Послуга.....	285
2.2. Начин прибављања државине.....	287
2.2.1. Немачко решење.....	289
2.2.2. Швајцарско решење.....	290
2.2.3. Решење домаћег права.....	291
2.2.4. Критички осврт на претходна три приступа.....	294
IV Могуће врсте државине ретинента.....	296
1. Непосредна и посредна државина као услов ретенције.....	296
2. Државина и фиктивна ретенција.....	299
2.1. Критички осврт на фиктивну ретенцију.....	302

ОДЕЉАК 5	
КОНЕКСИТЕТ КАО УСЛОВ.....	305
I Модели регулатива с обзиром на однос према услову конекситета.....	306
1. Правни системи који познају услов конекситета.....	306
1.1. Врсте конекситета у правној теорији.....	307
1.2. Правни системи у којима се конекситет схвата уско.....	311
1.3. Правни системи у којима се конекситет схвата широко.....	313
2. Правни системи који не познају услов конекситета.....	315
2.1. Критички осврт на решења држава које не познају услов конекситета.....	316
II Услов конекситета у домаћој регулативи <i>de lege ferenda</i>	319

ОДЕЉАК 6	
ПРОТИВЗАХТЕВ ПРОТИВНИКА РЕТЕНЦИЈЕ И ОБАВЕШТЕЊЕ ДУЖНИКА КАО МОГУЋИ УСЛОВИ РЕТЕНЦИЈЕ.....	322
I Противзахтев противника ретенције као могући услов ретенције.....	322
II Обавештење дужника као могући услов ретенције.....	324

ОДЕЉАК 7	
УСЛОВИ ЗА ЗАСНИВАЊЕ РЕТЕНЦИЈЕ У ДЦФР-у.....	326

ГЛАВА V	
САДРЖИНА И ДЕЈСТВО ГРАЂАНСКОПРАВНЕ РЕТЕНЦИЈЕ.....	328

ОДЕЉАК 1	
САДРЖИНА РЕТЕНЦИЈЕ.....	328
I Овлашћења и обавезе ретинента у фази задржавања (вршења притиска на дужника).....	330

1. Овлашћења ретинента	330
2. Обавезе ретинента	335
II Овлашћења и обавезе ретинента у фази намирења	338
1. Овлашћења ретинента	338
2. Обавезе ретинента	340
III Садржина ретенције у ДЦФР-у	342

ОДЕЉАК 2

ДЕЈСТВО РЕТЕНЦИЈЕ	346
I Дејство ретенције према ретиненту	346
II Дејство ретенције према дужнику	347
1. У фази притиска	347
2. У фази намирења	351
3. Критички осврт на однос овлашћења задржавања и намирења као два аспекта дејства ретенције	352
III Дејство ретенције према трећим лицима	356
1. У фази притиска	357
2. У фази намирења	362
IV Критички осврт на дејство ретенције у упоредном праву	364
V Дејство ретенције у ДЦФР-у	367
VI Дејство ретенције у нацртима будућег грађанског права Србије	369

ГЛАВА VI

РАЗГРАНИЧЕЊЕ РЕТЕНЦИЈЕ ОД СЛИЧНИХ ИНСТИТУТА	371
I Досадашња истраживања	371
II РАЗГРАНИЧЕЊЕ РЕТЕНЦИЈЕ ОД ПОЈЕДИНИХ ИНСТИТУТА ОБЛИГАЦИОНОГ ПРАВА	373
1. Разграничење ретенције од компензације	373
1.1. Појам компензације	373
1.2. Карактеристике компензације	374
1.3. Сличности између компензације и ретенције	374
1.4. Разлике између компензације и ретенције	375
2. Разграничење ретенције од приговора неиспуњеног уговора	377
2.1. Појам приговора неиспуњеног уговора	377
2.2. Карактеристике приговора неиспуњеног уговора	378
2.3. Сличности између приговора неиспуњеног уговора и ретенције	378
2.4. Разлике између приговора неиспуњеног уговора и ретенције	379
III РАЗГРАНИЧЕЊЕ РЕТЕНЦИЈЕ ОД ПРАВА РЕАЛНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА ПОТРАЖИВАЊА	382
1. Разграничење ретенције од неакцесорних средстава обезбеђења	382
1.1. Разграничење ретенције и фидуцијарног преноса својине	382
1.1.1. Појам фидуцијарног преноса својине	382
1.1.2. Карактеристике фидуцијарног преноса својине	383
1.1.3. Сличности између ретенције и фидуцијарног преноса својине	385
1.1.4. Разлике између ретенције и фидуцијарног преноса својине	386
1.2. Разграничење ретенције и земљишног дуга	388
1.2.1. Појам земљишног дуга	388
1.2.2. Карактеристике земљишног дуга	389
1.2.3. Сличности између ретенције и земљишног дуга	392
1.2.4. Разлике између ретенције и земљишног дуга	392

2. Разграничење ретенције од акцесорних средстава обезбеђења	394
2.1. Разграничење ретенције од задржавања права својине	395
2.1.1. Појам задржавања својине	395
2.1.2. Карактеристике права задржавања својине	395
2.1.3. Сличности између ретенције и права задржавања својине	397
2.1.4. Разлике између ретенције и права задржавања својине	398
2.2. Однос ретенције и заложног права	400
2.2.1. Разграничење ретенције и хипотеке	400
А. Појам хипотеке	400
Б. Карактеристике хипотеке	401
В. Сличности између ретенције и хипотеке	403
Г. Разлике између ретенције и хипотеке	404
2.2.2. Разграничење ретенције и регистроване залогe	405
А. Појам регистроване залогe	405
Б. Карактеристике регистроване залогe	406
В. Сличности између ретенције и регистроване залогe	407
Г. Разлике између ретенције и регистроване залогe	408
2.2.3. Разграничење ретенције и законског заложног права	410
А. Појам законске залогe	410
Б. Карактеристике законске залогe	410
В. Сличности између ретенције и законског заложног права	413
Г. Разлике између ретенције и законске залогe	414
2.2.4. Разграничење између ретенције и добровољне (уговорне) ручне залогe	417
А. Појам ручне залогe	417
Б. Карактеристике ручне залогe	417
В. Сличности између ретенције и ручне залогe	419
Г. Разлике између ретенције и ручне залогe	422
IV Разграничење ретенције од сродних института у ДЦФР-у	424
V Закључно разматрање о односу ретенције са сродним институтима	425
1. Закључак о односу ретенције са институтима облигационог права	426
2. Закључак о односу ретенције са стварним правима обезбеђења на туђој ствари	428
ГЛАВА VII	
ПРАВНА ПРИРОДА РЕТЕНЦИЈЕ	432
I Да ли је ретенција субјективно право или правна моћ	433
1. Схватање о ретенцији као правној моћи	433
2. Схватање о ретенцији као субјективном грађанском праву	437
2.1. Схватање о ретенцији као стварном праву	440
2.1.1. Схватање о ретенцији као стварном праву обезбеђења потраживања	443
2.1.2. Ретенција као стварно право обезбеђења потраживања у ДЦФР-у	446
2.2. Схватање о ретенцији као облигационом грађанском праву	447
2.3. Схватање о ретенцији као мешовитом субјективном грађанском праву	452
II Посебне теорије о правној природи ретенције	457
1. Да ли је ретенција право обезбеђења потраживања или процесно средство?	457
2. Да ли је ретенција средство обезбеђења потраживања и/или облик самопомоћи?	459
2.1. Појам и карактеристике самопомоћи	459
2.2. Схватања доктрине о ретенцији као виду самопомоћи	462
3. Схватање о ретенцији као негативном праву	465
III Закључно разматрање о правној природи ретенције	466

ГЛАВА VIII

ПРЕСТАНАК РЕТЕНЦИЈЕ	469
1. Посредни начини престанка ретенције.....	469
1.1. Престанак ретенције испуњењем дуга	471
1.2. Остали посредни начини престанка ретенције	471
1.2.1. Пренос потраживања	474
1.2.2. Престанак ретенције продајом ретиниране ствари	476
2. Непосредни начини престанка ретенције.....	477
2.1. Апсолутна (физичка) пропаст ствари.....	478
2.2. Остали начини самосталног престанка ретенције	480
2.2.1. Губитак поседа ствари.....	480
2.2.2. Одрицање повериоца од ретенције	481
2.2.3. Одрицање од својине на ретинираној ствари (дереликција).....	483
2.2.4. Консолидација	484
2.2.5. Давање другог одговарајућег средства обезбеђења	485
2.2.6. Недозвољена употреба ретиниране ствари.....	487
3. Престанак ретенције према ДЦФР-у	488
4. Тренутак престанка ретенције	489
ЗАКЉУЧАК	490
ЛИТЕРАТУРА	514

Поред увода, закључка и литературе, докторска дисертација „Право ретенције“ садржи 8 глава.

Прва глава дисертације носи назив „*Настанак и развој ретенције у правним системима различитих држава*“, има 56 страна и састоји се из три одељка. У првом одељку ауторка анализира настанак, особености и развој ретенције у римском праву. Приказ развоја ретенције у средњем веку и касније у страним државама садржан је у другом одељку ове главе. Поред *possessory lien-a* англосаксонског права, посебно је разматран развој ретенције у европским државама, које је регулишу на општи или казуистички начин. У трећем одељку аутор разматра генезу ретенције у некадашњем домаћем праву, почев од казуистичке регулатива ретенције у СГЗ, преко различитих решења о ретенцији у Краљевини СХС и Краљевини Југославији, чији је део била и Србија. Од краја Другог светског рата до доношења Закона о облигационим односима, који ретенцију регулише као општи институт и чија решења важе и данас, ретенција је била уређена у неколико посебних прописа, а карактерише је и примена предратних правних правила у нерегулисаним случајевима – што је такође предмет ауторкиних разматрања.

Друга глава дисертације носи назив „*Појам ретенције*“ и има 21 страну. Она се састоји од две целине: прва се бави терминолошким питањима, а друга дефиницијом ретенције.

У првој целини аутор разматра називе овог института, који се у домаћем и упоредном праву означава као: *ius retentionis*; ретенција; и задржање или задржавање. Уз то, аутор разматра и могућност конципирања новог термина. Наводећи предности и недостатке сваког од анализираних термина, као најадекватнији због јасноће, сажетости и универзалности аутор оцењује термин – ретенција; а називе за субјекте овог односа: ретинент и противник ретенције.

У другој целини ове главе аутор најпре износи разлоге који отежавају формулисање универзалног појма ретенције. Он затим анализира елементе малобројних дефиниција ретенције у различитим прописима (са акцентом на

дефиницији из ДЦФР-а ЕУ); као и елементе доктринарних дефиниција ретенције, које класификује у групе применом пет критеријума. Након њихове оцене и навођења правила којима ће се руководити при дефинисању, аутор даје сопствени предлог појма ретенције.

Трећа глава рада носи назив „**Врсте ретенције**“ и има 60 страна. У оквиру ње аутор анализира различите врсте ретенције које дели на основу 11 критеријума, разматрајући разлоге и неопходност постојања сваке од њих у домаћем праву *de lege ferenda*. То су: 1) законска и уговорна ретенција, према критеријуму основа настанка; 2) општа и посебна, према критеријуму да ли један облик ретенције има значај правила или изузетка; 3) грађанска и трговачка, према сфери промета у којој се примењује; 4) редовна и ретенција у нужди, према критеријуму доспелости потраживања, као услова за заснивање ретенције; 5) обична и квалификована, према критеријуму броја и врсте овлашћења признатих ретиненту; 6) ретенција у ужем и у ширем смислу, према томе шта је објекат ретенције (ствар или чинидба); 7) класична ретенција и тзв. *ripnus gordianum*, према критеријуму да ли ретенција настаје примарно или се надовезује на претходно засновано уговорно заложно право; 8) облигациона и стварноправна, према критеријуму правне природе; 9) судска и вансудска, према критеријуму начина реализације ретенције: у судском поступку, или мимо суда; 10) материјална и формална, према аспекту који се посматра: ретенција као право (односно материјално овлашћење) или као процесно средство за заштиту права; 11) материјализована и дематеријализована, према критеријуму неопходности поседа телесне ствари као објекта ретенције.

Четврта, централна глава рада под називом „**Услови заснивања грађанскоправне ретенције**“ има 180 страна и састоји се из 7 одељака.

У *првом одељку* аутор анализира постојеће класификације услова за заснивање ретенције у домаћем и упоредном праву и издваја оне услове, које ће надаље у раду разматрати, уз процену неопходности њиховог постојања у домаћем праву *de lege ferenda*. Анализирани услови су: потраживање, објекат (ствар и чинидба), државина ствари, конекситет, противзахтев противника ретенције и обавештење противнику ретенције. Претходни услов је воља ретинента да стекне и врши ретенцију.

У *другом одељку* аутор се бави потраживањем као првим условом за заснивање ретенције, аргументовано објашњавајући зашто оно мора имати следећа својства: да је постојеће; пуноважно; доспело (са изузетком нужне ретенције и ретенције савесног држаоца туђе ствари); одређено и утуживо. Аутор објашњава и зашто остала својства потраживања која се у теорији наводе нису нужна за заснивање ретенције (извесност; новчани карактер; ликвидност; и „краткотрајност“ потраживања).

Трећи одељак односи се на објекат ретенције као услов њеног настанка, а чине га три целине: прва се односи на врсте ствари као дозвољене објекте ретенције; друга на питање својине ретиниране ствари; а трећа на чинидбу као могући објекат ретенције.

Анализирајући врсте ствари као објекте ретенције, аутор полази од поделе ствари на покретне и непокретне. Прве разврстава у три групе: 1) оне које не могу бити објекат ретенције; 2) оне које могу бити објекат ретенције уз додатне услове; и 3) оне које увек могу бити објекат ретенције (ствари које не спадају у претходне две групе у тзв. некомерцијалном концепту објекта ретенције; док су у тзв. комерцијалном концепту то све уновчиве покретности). Аутор се залаже за проширење објекта ретенције у домаћем праву *de lege ferenda* на све покретности по узору на некомерцијални концепт. Што се тиче непокретности, ауторка утврђује да

већина правних система не забрањује њихову ретенцију, али да се у многим државама сматра да она мора имати ужу садржину од ретенције покретности, што је став који ауторка критикује. Она посебну пажњу поклања схватањима о ретенцији непокретности у домаћем праву критикујући тумачења по којима је она забрањена или садржински ограничена - закључујући да домаћи законодавац омогућава ретенцију обе категорије ствари и то садржински неограничено (што би требало законом и прецизирати), уз објашњење зашто сматра такво решење најадекватнијим и за српско будуће право.

Ауторка се у другом делу овог одељка бави питањем својине задржане ствари, утврђујући да у упоредном праву она може бити у својини дужника, што је правило; а изузетно и у својини трећег лица или ретинента. Залаже се за регулисање стицања ретенције и од невластника и одржајем *de lege ferenda*; затим образлаже зашто је могућа и ретенција ствари у сувојини дужника (што би требало законом и прецизирати); док аргументовано искључује могућност ретенције ствари у заједничкој својини, осим за тзв. наследничку ретенцију, за чије се увођење у домаће право залаже. Када је у питању ретенција своје ствари, аутор оцењује да је овакав концепт прихватљив само у државама које познају обичну ретенцију, али да није у духу института коме је циљ намирење из вредности задржаног.

На основу претходно извршене анализе врста чинидби које у неким државама могу бити објекат ретенције, аутор у трећем делу одељка образлаже предлог за увођење посебне ретенције чинидбе (облигационог карактера) у домаће право, по узору на немачко и швајцарско право.

У четвртом одељку ауторка анализира државину као услов заснивања ретенције и објашњава зашто законитост (у ужем смислу) и савесност нису њени неопходни квалитети, изузев код ретенције савесног лица које је изгубило реивиндикациони спор; а затим и зашто је непосредна државина ретинента - правило у упоредном праву, изузев немачког права и ДЦФР, где је дозвољена и посредна државина. У том смислу, она образлаже свој предлог за измену постојеће формулације домаћег права „поверилац који има ствар у рукама“ у „поверилац који држи ствар“. Ауторка истиче да је ретенција у многим регулативама искључена ако су одређени уговори правни основ предаје ствари повериоцу и залаже се за елиминисање оставе са листе забрањених правних послова који претходе настанку ретенције. На основу анализе и поређења три различита упоредноправна решења о томе шта се сматра неприхватљивим начином засновања поседа, аутор објашњава зашто формулацију домаћег права сматра задовољавајућом.

Разматрајући фиктивну ретенцију француског права, ауторка закључује да се овај модалитет ретенције не би уклопио у планирани систем будућег српског права реалног обезбеђења, због чега закључује да је државина материјалне ствари услов *sine qua non* ретенције домаћег права.

У петом одељку ауторка разматра услов конекситета, који познају неке стране регулативе, кроз различите врсте правне везе која може постојати између обезбеђеног потраживања и ретиниране ствари. Аутор разликује: 1) материјални; 2) правни; 3) конвенционални (уговорени) и 4) привредно-економски конекситет. Он сврстава државе у групе према критеријуму: а) да ли уопште, а потом и б) како конципирају услов конекситета: уско или широко. Аутор анализира и разлоге који су законодавце одређених држава (укључујући и домаћу) мотивисали да одустану од овог услова и долази до закључка да постоји доста аргумената за и против конекситета, али да превагу имају ови други. Увођење оваквог ограничења за заснивање ретенције би значило корак уназад, што не би афирмисало ретенцију у

пракси, већ би је редуковало – што није пожељно. Аутор се залаже за евентуално увођење у домаће право само тзв. уговореног конекситета.

У шестом одељку аутор разматра два потенцијална услова за заснивање ретенције *de lege ferenda* и то противзахтев противника ретенције и обавештење - на којима инсистира немачка доктрина. Аутор објашњава зашто ретенција може настати и без истицања противзахтева дужника за предајом задржаване ствари (који више показује делотворност ретенције). Обавештавање дужника о вршењу ретенције је, по оцени аутора, пожељно, јер „убрзава“ развој догађаја; али је по његовом мишљењу оно више услов намирања ретенција, него заснивања ретенције.

У седмом одељку ове главе аутор разматра питање усклађености услова за настанак ретенције из српског позитивног права, као и из предлога два нацрта будућег српског права са решењем ДЦФР-а, као права ЕУ. Он закључује да су ти услови начелно усклађени, осим: - врста државине ретенција, јер је по ДЦФР-у и посредна државина довољна за заснивање ретенције, што у нашем праву није предвиђено; и - могућности да непокретност буде објекат ретенције, што ДЦФР-ом за сада није регулисано.

Наслов пете главе рада је „*Садржина и дејство грађанскоправне ретенције*“ и она има 42 стране. Састоји се из два одељка: у првом аутор разматра садржину ретенције; а у другом њено дејство.

У оквиру првог одељка аутор анализира садржину ретенције у домаћем и упоредном праву кроз овлашћења и обавезе ретенција и његовог противника у оквиру две фазе које карактеришу ово право: 1) фазу притиска, која постоји у свим државама које познају ретенцију, независно од тога да ли је она обична или квалификована; и 2) фазу намирања, која постоји само у државама са квалификованом ретенцијом. У првој фази аутор издваја и анализира следећа овлашћења ретенција, уз разматрање свих спорних питања у вези њих: 1) овлашћење државине ствари (позитивна компонента) са правом на државинску заштиту, чија је друга страна 2) овлашћење на одбијање издавања ствари на захтев дужника или трећег лица (негативна компонента); и 3) (спорно) овлашћење на располагање ретенцијом. Ауторка затим утврђује каква би требало да буде садржина обавеза ретенција у фази притиска, са акцентом на спорним питањима: 1) да чува ствар; 2) да је не употребљава (са изузецима од овог правила); 3) да је врати власнику по намирању дуга или по добијању другог одговарајућег средства обезбеђења. Ауторка сматра да би у фази намирања ретенција требало да има следећа овлашћења, која детаљно анализира: 1) намирање (уз претходни избор начина намирања) и 2) првенство. Обавезе ретенција које аутор разматра у овој фази вршења ретенције су: 1) благовремено обавештење дужника о намераваној продаји ствари и 2) повраћај вишка новца. Као предност решења ДЦФР-а у односу на анализирани националне регулативе аутор истиче прецизирање, али и увођење неких нових овлашћења и обавеза ретенција.

У другом одељку ове главе аутор разматра дејство ретенције и то тространо: 1) према ретенцији; 2) према противнику ретенције; и 3) према трећим лицима. Ауторка најпре разматра став правне теорије да према ретенцији ретенција делује као могућност да он модификује извршење сопственог дуга према свом дужнику. Она затим детаљно анализира двојак дејство ретенције према дужнику: а) као средства притиска, којим се посредно утиче на њега да добровољно измири дуг; и б) као средства намирања, кроз принудну продају ретенциране ствари. Ауторка затим разматра дејство ретенције према трећим лицима, са посебним акцентом на положају: 1) дужникових универзалних или сингуларних сукцесора; и 2) власника

ствари, који није дужник - те закључује да дејство ретенције постоји и према овим лицима, чиме се превазилази однос *inter partes*.

Закључак аутора је да је општа тенденција у свим регулативама из анализираних узорка јачање и ширење дејства овог института, а у складу са тим је и решење ДЦФР-а, у коме је ретенција названа „суперпривилегијом“, која је супротстављива трећим лицима, а њеном титулару је обезбеђено не само задржавање ствари, већ и првенствено намирење из ње, јер овом законском праву обезбеђења - закон даје приоритет.

Шеста глава рада носи назив: „*Разграничење ретенције од сличних института*“ и има 60 страна. У овој глави аутор анализира и оцењује: досадашња истраживања доктрине о односу ретенције са сличним институтима; затим детаљно разграничава ретенцију од сличних института облигационог права (компензације и приговора неиспуњеног уговора), а потом и од стварних права обезбеђења потраживања у домаћем и у упоредном праву, као и у ДЦФР-у. У оквиру друге групе института, аутор најпре ретенцију пореди са неакцесорним правима реалног обезбеђења (фидуцијарни пренос својине и земљишни дуг); а потом и са акцесорним и то са: задржавањем права својине; хипотеком; регистрованом залогом; законским заложним правом и ручном залогом. Аутор закључује да ретенција има неупоредиво више сличности са стварним правима реалног обезбеђења потраживања него са поменутих институтима облигационог права и да се издваја као особено законско (државинско) право реалног обезбеђења потраживања, најсличније залози - што је и у ДЦФР-у и препознато.

Седма глава рада, „*Правна природа ретенције*“, има 36 страна. Ауторка анализира три става правне теорије о томе шта је ретенција: 1) правна моћ; 2) субјективно грађанско право или 3) посебно правно средство попут: приговора, инструмента самозаштите и тзв. негативног права.

Упркос постојању извесних сличности са правним моћима, аутор на основу изведених анализа закључује да ретенција не може бити правна моћ, будући да се њена обележја не уклапају у кључне елементе правних моћи. Схватања да је ретенција посебно негативно право или да је пак посебан инструмент за заштиту права аутор уз одговарајућу аргументацију одбацује као неадекватна или преуска.

Расправу доктрине о томе у коју врсту субјективних грађанских права спада ретенција аутор закључује образложеном оценом да ставови да је ретенција облигационо или мешовито субјективно право (попут залогa) нису доказани, а да је најаргументованији закључак да је ретенција апсолутно, стварно право, без само једног стварноправног елемента – а то је право следовања. Аутор стога заступа схватање да је ретенција државинско стварно право обезбеђења потраживања, најсличније законској залози, али које је особено будући да је: атипично, непотпуно, ослабљено стварно право самообезбеђења - што потврђује и решење ДЦФР-а.

Осма глава рада носи назив „*Престанак ретенције*“ и има 20 страна. У њој аутор разматра два начине престанка овог права и то: 1) услед престанка потраживања; и 2) независно од престанка потраживања.

У прву групу аутор сврстава случајеве гашења ретенције као последице њене акцесорности у престанку и то: а) испуњењем потраживања, као основним начином; и б) осталим начинима, чији је ефекат исти као испуњење потраживања, а то су: 1) давање уместо испуњења; 2) компензација; 3) отпуштање дуга; 4) новација; 5) конфузија и др. Другу групу начина престанка аутор дели на две подгрупе: а) случајеви престанка услед пропасти ствари; и б) остале случајеве, где спадају: 1) трајни губитак поседа ствари; 2) једнострано одрицање повериоца од права ретенције; 3) дереликција ретиниране ствари од стране власника (дужника); 4)

консолидација; 5) давање другог средства обезбеђења уместо ретенције. Као нарочиту предност ДЦФР-а аутор оцењује предвиђање два специфична начина престанка ретенције и то: на основу споразума ретинента и његовог противника; и стицањем својине од невласника.

Остале случајеве које доктрина сматра престанком ретенције или који су спорни аутор искључује уз одговарајуће образложење, а то су: пренос потраживања обезбеђеног ретенцијом; застарелост потраживања; и недозвољена употреба ретиниране ствари.

У закључку, који има 24 стране, аутор сумира резултате свог рада. На основу анализе различитих законских текстова, ставова домаће и стране доктрине, као и судске праксе на узорку од 11 држава европскоконтиненталне правне традиције, као и држава англосаксонског правног подручја (у основним цртама), аутор формулише кључне сегменте института ретенције са обележјима која би, по његовом схватању, најадекватније задовољила потребе садашњег, али и будућег правног промета. Аутор до овог циља долази дајући одговоре на пет питања: 1) Да ли постоји потреба за постојањем ретенције данас? 2) Који разлози оправдавају постојање ретенције у савременим условима? 3) Каква је правна природа ретенције? 4) Које врсте ретенције треба да постоје у српском праву *de lege ferenda*, а нарочито да ли постоји потреба за различитом регулативом ретенције грађанског и трговачког права? 5) Под којим условима и са каквом садржином треба дозволити заснивање ретенције у српском праву *de lege ferenda*?

6. Научни резултати докторске дисертације

На основу свеобухватне анализе предмета докторске дисертације кандидаткиња је дошла до већег броја научних резултата, који садрже одговоре на многа важна питања у вези ретенције, а у којима се огледа научни допринос дисертације. По оцени Комисије, најважнији су следећи резултати:

- Примарни научни резултат на који се надовезују сви остали је да право ретенције треба да постоји и у будућем грађанском праву Србије као особен институт, јер има своје материјалноправно, процесно и општедруштвено оправдање.

- Смер у коме треба да иде регулатива ретенције *de lege ferenda* је њено шире признавање и лакше заснивање.

- У дисертацији су најпре одређена правила дефинисања, а затим самостално формулисан предлог појма ретенције за српско право. Објашњено је и зашто је несврхисходно давати универзалну дефиницију ретенције.

- Формулисана је у односу на досадашњу литературу најобимнија листа критеријума за класификацију ретенције по врстама и објашњена свака од њих, што је била основа за образложен предлог нових врста посебне ретенције које треба унети у домаће право *de lege ferenda*. То су: ретенција савесног налазача туђе изгубљене ствари; пословође без налога; уговорна; обична ретенција неуновчивих ствари и ретенција чинидбе.

- Утврђено је да општа ретенција домаћег права *de lege ferenda* треба да буде регулисана на јединствен начин за грађанску и трговачку сферу промета и то као: законска, квалификована, стварноправна и материјализована.

- Образложено је зашто за заснивање опште грађанскоправне ретенције не треба да буде испуњено више од три услова, а то су постојање: потраживања, ствари и њене државине.

- Објашњено је зашто у упоредном праву широко прихваћени услов конекситета за домаће право није пожељан код заснивања опште ретенције, већ само

код неких њених посебних облика. Алтернативни предлог је да се законом предвиди могућност уговореног конекситета.

- Објашњено је зашто истицање противпотраживања од стране противника ретенције и његово обавештавање, што се у делу правне теорије сматра условом ретенције, не треба уврстити међу те услове.

- Утврђена су својства која потраживање, као обавезни услов ретенције, мора имати и разлози за то (постојање; пуноважност; доспелост; одређеност и утуживост). Решена су спорна питања да ли извесност; новчани карактер; ликвидност и „краткотрајност“ потраживања представљају обавезне услове за настанак ретенције и аргументовано објашњено зашто они нису неопходни.

- Објашњено је зашто неке покретне ствари уопште не могу бити објекат ретенције, а неке то могу само под посебним условима и утврђено је о којим је стварима реч.

- Понуђено је решење у пракси и теорији спорног питања да ли непокретности могу бити објекат ретенције и са каквом садржином.

- Објашњено је зашто чинидбе не би требало искључити као могући објекат ретенције и предложена одговарајућу формулацију овог услова за будуће српско право.

- У вези државине као услова настанка ретенције дошло се до неколико научних резултата: - У правним системима који прихватају објективни концепт државине ретенција није довољна за заснивање ретенције. - Ретенција без државине (фиктивна ретенција) није добро решење, без обзира на тенденцију њеног све ширег допуштања. – Објашњено је зашто државина ретенција код опште ретенције не мора бити стечена савесно; нити се заснивати на пуноважном правном основу (што је спорно у судској пракси). – Ствар из државине противника ретенције не сме изаћи противно његовој вољи – што је оцењено као једна од бољих формулација коју садржи домаће право, која обухвата и више од неманљивости државине. – Предложено је да би поред непосредне државине ретенција за домаће право *de lege ferenda* могла бити прихватљива и компликованија конструкција с посредном државином, што је решење већ познато у Европи.

- Сачињена је обимна листа сличности и разлика између ретенције и 11 других института, на основу чега је изведен научно заснован закључак да је ретенција институт *sui generis*, најсличнији законском заложном праву, који би се могао сврстати у групу стварних права обезбеђења.

- У вези садржине ретенције решена су спорна питања: зашто право на прибирање природних плодова не може чинити садржину ретенције; и да ли је могуће њоме располагати. Дат је предлог за допуну садржине ретенције *de lege ferenda* обавезом одржавања и осигурања ретениране ствари, предвиђене у ДЦФР-у.

- Дејство ретенције анализирано је не само у односу на дужника и треће лице, већ и у односу на самог ретинета, што је нов приступ.

- Објашњено је зашто се статична фаза код заложног права не може поистоветити са фазом притиска код ретенције, што многи аутори чине.

- Утврђено је да дејство ретенције превазилази однос *inter partes*, као и то да је општа тенденција јачање дејства ретенције, што је изражено и у ДЦФР-у, у коме је ретенција регулисана као суперпривилегија, која је супротстављива трећим лицима и која омогућава првенствено намирење.

- Ауторка је извршила анализу многобројних схватања о правној природи ретенције, као напорнијем питању у вези овог института, аргументовано образлажући као свој научни резултат став да је ретенција право која не садржи готово ни један облигационоправни и готово све елементе стварних права, изузев

права следовања. Стога она ретенцију опредељује као непотпуно или *sui generis* стварно право, које припада категорији реалних права обезбеђења потраживања, специфично и по томе што се реализује техником самозаштите.

- Дата је нова интерпретација престанка ретенције услед: преноса потраживања обезбеђеног ретенцијом; продаје ретиниране ствари; давања другог средства обезбеђења; дереликције ствари од стране власника и недозвољене употребе ствари.

- Предложено је регулисање ретенције у стварноправном делу будућег Грађанског законика Србије, као део *numerus clausus-a* стварних права обезбеђења.

- Објашњен је разлог због кога термин који се користи у дисертацији за означавање овог института треба прихватити *de lege ferenda*.

- Дисертација садржи један од најобимнијих приказа историјског развоја ретенције који се у литератури могу срести, што посебно важи за ретенцију римског права; али и домаћег и европског права.

7. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Резултати докторске дисертације су применљиви и корисни за теорију грађанског права. Она представља једну од најобимнијих упоредноправних студија код нас о свим битним питањима везаним за ретенцију, а садржи и врло детаљан приказ историјског развоја ретенције у римском, европском и домаћем праву. Дисертација садржи више теоријских расправа, као и предлога за решење питања у вези ретенције која су у теорији спорна. Њен посебан квалитет је детаљна анализа и оцена решења домаћег позитивног права, њихове усклађености са правом ЕУ, као и образложен предлог за регулисање овог института у будућем српском праву – што може бити од користи и при уређењу ретенције у будућем грађанском законнику. Резултати истраживања теме дисертације послужиле су употпуњавању домаће научно – стручне, али и уџбеничке литературе, посебно оне која се користи на последипломским студијама.

Резултати докторске дисертације су применљиви и корисни и за праксу. Дисертација садржи детаљну анализу и тумачење домаћих позитивноправних решења о ретенцији, указујући на њихов домашај, решавајући у пракси спорна питања и предлажући пут за попуњавање уочених правних празнина. Такав материјал је од великог значаја за све адресате норми о ретенцији, а посебно за субјекте који примењују право и у свом свакодневном раду се сусрећу са питањима везаним за ретенцију, попут судија, адвоката и других правника. Резултати дисертације омогућиле сигурнију, ефикаснију и ширу примену ретенције у пракси.

8. Начин презентирања резултата научној јавности

Најпогоднији начин презентовања резултата докторске дисертације кандидаткиње Александре Павићевић научној јавности је путем саопштења и реферата на научним скуповима различитих врста у земљи и иностранству, као и њиховим објављивањем у домаћим, иностраним и међународним научним и стручним часописима и зборницима радова, јер она представља упоредноправну студију о ретенцији, па њени резултати могу бити занимљиви и ван оквира домаће државе. Поред тога, ова дисертација испуњава и услове да, уз одређена прилагођавања, буде објављена као научна монографија.

III Закључна оцена Комисије

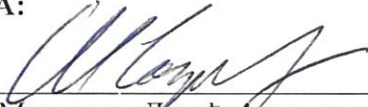
Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација „Право ретенције“ кандидаткиње Александре Павићевић садржи оригинални научни допринос и да је подобна за јавну одбрану.

IV Предлог Комисије

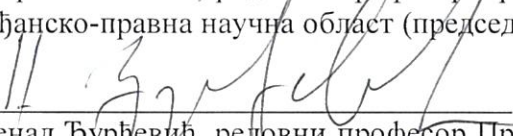
На основу извршене анализе и изнете оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација „Право ретенције“ кандидаткиње Александре Павићевић у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно - научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу и Већу за друштвено – хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај извештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације.

Крагујевац – Ниш, 13. 01. 2017.

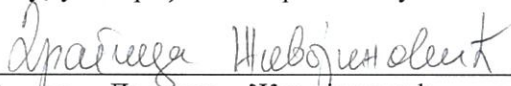
КОМИСИЈА:

1. др Мирослав Лазић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, ужа грађанско-правна научна област (председник)

2. др Ненад Туркић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа грађанско-правна научна област (члан)

3. др Драгица Живојиновић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа грађанско-правна научна област (члан)